

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ НА МАКРО- ТА МІКРОРІВНЯХ

**Осмятченко В. О.
Білобровенко Т. В.**

Анотація. Досліджено ефективність оподаткування податку на додану вартість (ПДВ) на рівні держави та на рівні суб'єктів господарювання; узагальнено показники фіскальної ефективності ПДВ та наведено показники ефективності оподаткування на мікрорівні. Доведено, що з метою удосконалення системи адміністрування ПДВ слід переглянути законодавчу базу та всіляко сприяти поживленню фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, що розширить діючу базу оподаткування та підвищить фіскальну ефективність ПДВ. Доведено, що фіскальна ефективність ПДВ на макрорівні напряму залежить від ефективності оподаткування на мікрорівні.

Ключові слова: податок на додану вартість, ефективність, фіскальна ефективність, ефективність оподаткування на мікрорівні.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБЛОЖЕНИЯ НАЛОГОМ НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ НА МАКРО- И МИКРОУРОВНЯХ

**Осмятченко В. А.
Белобровенко Т. В.**

Аннотация. Исследована эффективность налогообложения налога на добавленную стоимость (НДС) на уровне государства и на уровне субъектов хозяйствования; обобщены показатели фискальной эффективности НДС, и приведены показатели эффективности налогообложения на микроуровне. Доказано, что с целью усовершенствования системы администрирования НДС следует пересмотреть законодательную базу и всячески способствовать оживлению финансово-хозяйственной деятельности субъектов хозяйствования, что расширит действующую базу и повысит фискальную эффективность НДС. Доказано, что фискальная эффективность НДС на макроуровне напрямую зависит от эффективности налогообложения на микроуровне.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, эффективность, фискальная эффективность, эффективность налогообложения на микроуровне.

THE EFFICIENCY OF COLLECTING VALUE ADDED TAX AT THE MACRO AND MICRO LEVEL

**V. Osmyatchenko
T. Belobrovenko**

Abstract. The article investigates the efficiency of collecting Value Added Tax (VAT) at the state level and the level of business entities, summarizes the indicators of fiscal efficiency of VAT, and shows the efficiency of taxation at the micro level. It is proved that in order to improve the VAT administration system, it is necessary to revise the legislative framework and in every way promote the revival of financial and economic activities of business entities, which will expand the existing framework and increase the fiscal efficiency of VAT. It is proved that the fiscal efficiency of VAT at the macro level directly depends on the efficiency of taxation at the micro level.

Keywords: value added tax, efficiency, fiscal efficiency, efficiency of taxation at the micro level.

Вступ та постановка проблеми. Податок на додану вартість (далі – ПДВ) – це один із найбільш ефективних податків у світі, але водночас є складним в адмініструванні та обчисленні. ПДВ серед усіх інших податків, передбачених податковою системою України, забезпечує найбільші надходження, тобто є фіскально значущим. Дуже важливо при адмініструванні цього податку забезпечити оптимальні умови оподаткування

для суб'єктів господарювання, щоб вони мали можливість збільшувати свої доходи і, як наслідок, суми ПДВ, що підлягають сплаті до державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження ефективності оподаткування ПДВ зробили такі провідні вчені, як: Г. Василевська, О. Гордєєва, Н. Захарова, Н. Малініна, А. Мирон, Т. Паянок, А. Пислиця, А. Полторак, А. Скрипник, В. Тараненко, Т. Тищук, К. Хіміч. Але потребує подальшого дослідження залежність фіскальної ефективності ПДВ на рівні держави від ефективності оподаткування суб'єктів господарювання.

Метою цієї статті є дослідження залежності фіскальної ефективності ПДВ на макрорівні від ефективності оподаткування на мікрорівні.

Результати дослідження. Ефективність – це складне економічне поняття, яке охоплює різні рівні економіки (загальнодержавний, галузевий, рівень підприємства або макро- та мікрорівні). Досліджуючи сутність терміна «ефект», можна стверджувати, що в широкому розумінні він може означати результат будь-якого процесу. Тому і ефект, і результат розглядаються як синоніми. Поняття «ефективність» на відміну від «ефекту» є значно ширшим і враховує не лише отриманий результат, але й витрати, що були понесені на його отримання. Ефективність – це співвідношення між отриманим результатом (ефектом) і витратами ресурсів, використаних з метою досягнення цього результату. Економічний зміст отриманого результату показує, яку суму коштів витрачає держава для забезпечення надходження одиниці грошових коштів до бюджету у вигляді податків.

Фіскальна функція податків в умовах сучасного стану економічного розвитку в Україні є найбільш важливою, оскільки для України першочерговим завданням є наповнення державного бюджету і скорочення бюджетного дефіциту для фінансування своїх витрат, які в сучасних умовах і так досить обмежені, а соціальні програми постійно скорочуються.

Складність трансформації податкової системи України при переході від суто фіскальної до стимулюючої ділової активності і виробництва системи оподаткування підприємств збільшується у зв'язку з тим, що вона відбувається в умовах дефіциту фінансових ресурсів у державі.

Категорія «фіскальна ефективність» має походження від латинського слова «фіск», що означає «казна, сховище грошей», а термін «ефективність адміністрування ПДВ» – це співвідношення результатів і витрат на адміністрування ПДВ. Ефективність адміністрування ПДВ забезпечується мінімізацією витрат, пов'язаних зі сплатою ПДВ, що досягається за рахунок удосконалення чинного податкового законодавства, спрощення механізму його адміністрування, проведення масово-роз'яснювальної роботи та підвищення якості перевірок ПДВ. Звідси фіскальна ефективність ПДВ визначається як показник повноти та своєчасності надходження ПДВ до бюджету за мінімальних затрат на його адміністрування. Проте таке тлумачення фіскальної ефективності ПДВ не враховує аналізу тіньової економіки, що забезпечує, з одного боку, потенціал зростання коштів бюджету та їх відволікання – з іншого.

А. Скрипник та Т. Паянок зазначають, що фіскальна ефективність – це можливість стабільного забезпечення очікуваного рівня надходжень, притаманного державам, які знаходяться в подібних соціально-економічних умовах і характеризуються схожим рівнем розвитку. У кількісному вимірі фіскальна ефективність ПДВ вимірюється як частка надходжень цього податку у ВВП [1, с. 30].

В економічній теорії існують й інші чинники, що впливають на фіскальну ефективність ПДВ, серед них: частка ПДВ у ВВП, валові надходження ПДВ, бюджетне відшкодування та пільги, зміни структури податку, продуктивність та ефективна ставка ПДВ. Фіскальна ефективність ПДВ може виражатися через ряд абсолютних і відносних величин. Серед абсолютних слід виділити чисті надходження ПДВ до бюджету (за мінусом бюджетного відшкодування). Збільшення фіскальної ефективності ПДВ характеризується збільшення надходжень ПДВ до бюджету в динаміці у разі зменшення бюджетного відшкодування цього податку.

Вважаємо, що фіскальна ефективність ПДВ – це здатність ПДВ забезпечувати належний обсяг надходжень ПДВ за мінусом бюджетного відшкодування, здійснювати адміністрування податку, фінансування витрат за рахунок надходження ПДВ, з одночасною мінімізацією втрат від застосування пільгового оподаткування і застосування незаконних схем і мінімізації ПДВ.

Можна виділити такі чинники, які впливають на фіскальну ефективність:

- база оподаткування ПДВ – наявність широкої бази підвищує фіскальну ефективність податку;
- диференціація ставок ПДВ (може використовуватися як альтернатива податковим пільгам);
- еластичність споживання щодо цін і доходів (чим менш еластичним є споживання щодо цін, тим більшими є надходження податку, а споживання має зростати зі зростанням доходу);
- податкові пільги (велика кількість пільг знижує фіскальну ефективність ПДВ);
- сезонні коливання надходження ПДВ (стабільність обсягів надходження податку до бюджету забезпечує його вищу фіскальну ефективність);

- рівень точності планування надходжень податку (ефективний механізм прогнозування дозволяє забезпечити збалансованість надходжень ПДВ);
- рівень податкової дисципліни (дотримання платниками вимог нормативно-правових актів і рівень податкової культури забезпечують повне та вчасне надходження ПДВ до бюджету і, як наслідок, підвищують його фінансову ефективність).

Поряд із фінансовою ефективністю ПДВ доцільно звернути увагу на його фінансовий потенціал – максимально можлива сума надходжень за певний період часу, що може бути мобілізована до державного бюджету, а також сума невикористаних можливостей щодо оподаткування ПДВ.

Під час визначення фінансової ефективності ПДВ особливу увагу слід приділяти таким чинникам, як: валові надходження ПДВ, сума ПДВ, заявлена до відшкодування, податкові пільги, повнота сплати ПДВ до бюджету, співвідношення фактичних і планових надходжень ПДВ, ефективна ставка та продуктивність податку. Щодо співвідношення показників фактичних і потенційних надходжень, то слід звернути увагу на те, що розрахунок останніх показників є досить складним. Це зумовлено тим, що процес прогнозування надходження ПДВ не можна спрогнозувати стовідсотково, оскільки є непередбачувані фактори та зміни. Якщо обсяги потенційних надходжень характеризуються неясністю, то планові надходження більш-менш передбачувані. Обсяг останніх зазначається у Законі України «Про Державний бюджет» на відповідні роки.

Порівнюючи фактичні та планові показники надходжень ПДВ, можна вивести такий їх взаємозв'язок: рівень виконання – рівень прогнозованості – фінансова надійність – фінансова ефективність. Саме фінансова надійність і виступає критерієм фінансової ефективності [2].

Фінансова ефективність є комплексним поняттям і полягає в здійсненні всебічної та повної оцінки ефективності. Запропоновані показники для оцінки фінансової ефективності зазначені у табл. 1.

Таблиця 1

Показники оцінки фінансової ефективності ПДВ

Назва коефіцієнта	Нормативне значення	Примітка
Коефіцієнт еластичності ПДВ	> 1	Якщо коефіцієнт більший за 1, то ПДВ забезпечує стабілізуючий вплив на економіку. Високий рівень точності прогнозів характеризує високу ефективність роботи, що забезпечує постійність доходів бюджету
Коефіцієнт ефективності збору ПДВ	> 0,7 (70 %)	Ці коефіцієнти доповнюють один одного. Встановлені нормативні значення забезпечують поріг до досягнення критичного стану (коли відшкодування більше за надходження ПДВ)
Коефіцієнт ефективності відшкодування ПДВ	< 0,3 (30 %)	
Ефективна ставка ПДВ	Повинна наблизитися чи бути рівною стандартній ставці (20 %)	Реальна ставка повинна максимально відповідати стандартній ставці
Коефіцієнт реалізації фінансової спроможності ПДВ	Наблизитися до 1	Це нормативне значення означає, що обсяг тіньового ПДВ прямує до 0. Значний обсяг тіньового ПДВ негативно впливає на його фінансову ефективність
Коефіцієнт витрат на адміністрування ПДВ	Повинен бути мінімальним	-
Коефіцієнт співвідношення прогнозних і фактичних показників надходження ПДВ	Наблизитися до 1	Чим вищим є показник, тим більше прогноз відповідає фактичним даним
Коефіцієнт надходження штрафних санкцій	Наблизитися до 0	Цей показник достатньо суперечливий, оскільки зростання надходжень штрафних санкцій означає додаткові надходження до бюджету, але водночас ці додаткові надходження є сигналом неефективності механізму адміністрування ПДВ
Коефіцієнт співвідношення невідшкодованих і відшкодованих сум ПДВ	Наблизитися до 0	Цей коефіцієнт повинен бути якомога меншим, що означає задоволення більшості заявок на відшкодування
Коефіцієнт співвідношення суми пільг і надходжень з ПДВ	Повинен бути мінімальним	Є дуже важливим для комплексної оцінки фінансової ефективності ПДВ, оскільки впливає на його здатність виконувати головну фінансову функцію

Джерело: розроблено авторами

Запропонована система оцінки фіскальної ефективності забезпечить повний і всебічний аналіз основних показників фіскальної ефективності, а це уможливить розробку обґрунтованих пропозицій для її підвищення.

У табл. 2 наведено фактичні надходження ПДВ до бюджету, а також кінцеве споживання, розраховано ефективну ставку ПДВ, продуктивність ПДВ, ефективність ПДВ, а також визначено податковий розрив між потенційними та фактичними надходженнями податку до бюджету України.

Таблиця 2

Динаміка показників фіскальної ефективності ПДВ в Україні за 2011–2017 рр.

№ з/п	Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Надходження ПДВ, млрд грн	130.09	138.83	128.27	139.02	178.45	235.51	313.98
2	Кінцеве споживання домашніх господарств, млрд грн	859	950	1047	1121	1317	1538	1824
3	Ефективна ставка ПДВ, % (р. 1 / р. 2)	15.14	14.61	12.25	12.40	13.55	15.31	17.21
4	Продуктивність ПДВ, % (р. 3 / 20 %)	75.7	73.05	61.25	62.0	67.75	76.55	86.05
5	Коефіцієнт ефективності ПДВ, % (частка ПДВ у ВВП / 20 %)	50.0	49.5	44.0	44.5	45.0	49.5	50.0
6	Потенційні надходження ПДВ з кінцевого споживання, млрд грн	136.05	160.44	176.30	184.64	203.31	271.26	356.02
7	Податковий розрив для податку на додану вартість, млрд грн (р. 6 – р. 1)	5.96	21.61	48.03	45.62	24.86	35.75	42.04

Джерело: складено авторами за даними ДФС України [3]

Аналізуючи ефективну ставку та коефіцієнт продуктивності, слід зазначити, що ці показники ефективності мали нестабільний хвилеподібний характер протягом 2011–2017 рр. У 2017 році показники досягли свого максимального значення та становили 17,21 % та 86,05 % відповідно. Це пояснюється значним зростанням ВВП України, обсягів імпорту, товарообороту, сприятливими умовами для ведення господарської діяльності тощо.

Коефіцієнт ефективності ПДВ, який розраховується діленням частки ПДВ у ВВП на загальну ставку ПДВ, показує рівень віддачі національної економіки, зростання цього показника вказує на підвищення фіскальної ефективності ПДВ. Цей коефіцієнт протягом досліджуваного періоду незначно змінювався і повернувся на позиції 2011 року. В Україні спостерігається досить високий рівень показника ефективності ПДВ (за даними МВФ, середній світовий показник становить 34 %). Зазначимо, що коефіцієнт ефективності є недосконалим, оскільки існують проблеми достовірного визначення обсягу ВВП у країнах з великим сектором тіньової економіки.

Податковий розрив – це недоотримані суми податку у бюджет. Його значення протягом 2011–2017 рр. мало хвилеподібний характер. Найбільше відхилення було зафіксовано у 2013 році – 48,03 млрд грн, а найменше – у 2011 році – 5,96 млрд грн. Серед причин недоотримання слід виділити нульову ставку оподаткування, тіньову економіку та незаконні схеми відшкодування ПДВ. За даними експертів, обсяги тіньового сектора економіки України досягають 52,8 % від ВВП [4, с. 96].

Для визначення фіскальної ефективності ПДВ наведемо динаміку макроекономічних показників. Упродовж останніх років можна зазначити посилення ролі непрямого оподаткування у податковій сфері: так, якщо у 2015 р. відносно 2014 р. доходи Зведеного бюджету України зросли на 46,86 %, у 2016 р. відносно 2015 р. зросли на 20,06 %, у 2017 р. відносно 2016 р. зросли на 29,90 %, а податкові надходження до зведеного бюджету зросли на 42,82 %, 28,20 % та 27,26 % відповідно, то ПДВ – на 28,36 %, 31,97 % та 33,32 % відповідно. Також збільшується питома вага ПДВ у структурі податкових надходжень Державного бюджету з 43,59 % у 2015 р. до 50,06 % у 2017 р. Прискорене зростання надходжень від ПДВ у 2017 р. відбулося під впливом інфляційного та девальваційного процесу. Перенесення оподаткування на споживання є загальноєвропейським трендом з метою збільшення частки доходів і прибутків у розпорядженні платників податків.

Щоб побачити реальну значущість ПДВ для бюджету, розглянемо його місце та частку в доходах Державного бюджету, які відображені в табл. 3.

З таблиці видно, що показники, які відображають фіскальну ефективність ПДВ в динаміці, засвідчують наявність дестабілізуючих факторів, що мають негативний вплив на фіскальну ефективність. У результаті дослідження встановлено, що у 2017 році фіскальна роль ПДВ зросла до 10 % ВВП. Можна зробити висновок, що за рахунок ПДВ протягом досліджуваного періоду забезпечувалося 33,57–33,54 % доходів зведеного бюджету, 35,15–40,15 % податкових надходжень зведеного бюджету, 27,37–41,71 % доходів державного бюджету.

ту та 43,59–51,73 % податкових надходжень Державного бюджету України. Це свідчить про важливе місце ПДВ серед інших податків та усіх податкових надходжень і доходів зведеного і державного бюджету (рис. 1). Найбільший обсяг надходжень ПДВ спостерігається у 2016–2017 роках.

Таблиця 3

Динаміка частки ПДВ за 2011–2017 рр.

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Доходи зведеного бюджету, всього (млн грн)	387853	432 944	429 986	443983	652031	782748	1016788
Податкові надходження зведеного бюджету, млн грн	323991	347986	341165	355428	507636	650782	828159
Доходи державного бюджету, всього (млн грн)	311898	344711	337618	354966	531551	612103	787297
Податкові надходження державного бюджету, млн грн	261605	274715	262777	280178	409418	503879	627154
В тому числі ПДВ, млн грн	130094	138827	128269	139024	178452	235506	313980
Частка ПДВ у доходах зведеного бюджету, %	33.54	32.07	29.83	31.31	27.37	30.09	30.88
Частка ПДВ у податкових надходженнях зведеного бюджету, %	40.15	39.89	37.60	39.11	35.15	36.19	37.91
Частка ПДВ у доходах державного бюджету, %	41.71	40.27	37.99	39.17	33.57	38.47	39.88
Частка ПДВ в податкових надходженнях державного бюджету, %	49.73	50.53	48.81	49.62	43.59	46.74	50.06
Частка ПДВ в ВВП, %	10.0	9.9	8.8	8.9	9.0	9.9	10.0

Джерело: складено авторами за даними Державної фіскальної служби України [3]

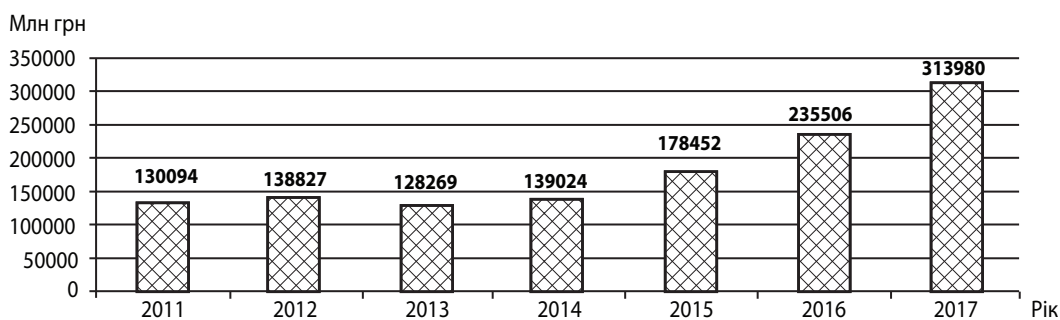

Рис. 1. Динаміка зміни надходження ПДВ до державного бюджету протягом 2011–2017 рр., млн грн

Джерело: складено авторами за даними Державної фіскальної служби України [3]

Варто зауважити, що під час оцінювання фіскальної ефективності необхідно розглядати також внутрішню (на мікрорівні) ефективність.

Досліджуючи фіскальну ефективність, не слід забувати, що вона забезпечується за рахунок ефективності діяльності суб'єкта господарювання, адже чим більше виробляється продукції, робіт, послуг, тим більший дохід і відповідно сума ПДВ. Тому держава має забезпечити вигідні умови функціонування суб'єктів господарювання шляхом забезпечення оптимального рівня оподаткування – ефективності оподаткування, а саме який вигідний для держави і одночасно дає можливість для підприємств збільшувати обсяги своєї діяльності і нарощувати власний капітал.

Ефективність оподаткування на мікрорівні визначається шляхом аналізу впливу податкових механізмів на результати діяльності суб'єктів господарювання, зокрема, на обсяги виготовленої та реалізованої продукції.

ції, динаміку чистого прибутку, активності інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, можливості оновлення основних засобів, нарощування капіталу, зокрема власного оборотного капіталу тощо.

Оцінку ефективності оподаткування проводять на основі даних податкової звітності підприємств шляхом аналізу суми сплачених податків, їх динаміки, структури податкових платежів, податкового навантаження. Під податковим навантаженням на мікрорівні розуміють відношення загальної суми податків і зборів, сплачених підприємством, до економічних показників його фінансово-господарської діяльності.

Оцінюючи ефективність оподаткування на мікрорівні, більшість науковців дотримуються думки, що вона характеризується системою показників, наведених в табл. 4.

Таблиця 4

Система показників оцінювання ефективності оподаткування на мікрорівні

Показник	Економічний зміст показника
<i>Загальні показники ефективності оподаткування</i>	
Індекс загального податкового навантаження	Показує відношення загального розміру всіх сплачених підприємством податків до доданої вартості
Питома вага податку у структурі податкових платежів	Визначає питому вагу кожного податку у структурі податкових платежів
Податкомісткість	Відображає суму всіх податкових платежів підприємства, що припадає на одиницю обсягу реалізованої продукції (чистого прибутку, валового доходу)
Коефіцієнт податкового навантаження на фінанси підприємства	Показує відношення загального розміру всіх сплачених підприємством податків до середньорічної валюти балансу
Коефіцієнт податкового навантаження на власний капітал	Показує відношення загального розміру всіх сплачених підприємством податків до середньорічного розміру власного капіталу підприємства
Коефіцієнт ефективності оподаткування	Відображає відношення чистого прибутку підприємства до загального розміру всіх сплачених податків
Коефіцієнт податкового навантаження витрат із ПДВ	Частка ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету в загальній сумі витрат
Коефіцієнт податкового навантаження доходу від реалізації продукції із ПДВ	Частка ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету в доході від реалізації продукції
<i>Часткові показники ефективності оподаткування</i>	
Ефективна ставка оподаткування	Відображає відношення конкретного податку до бази оподаткування. Розраховане значення порівнюють з номінальною ставкою оподаткування
Коефіцієнт оподаткування прибутку	Питома вага податкових платежів, що сплачуються з валового прибутку, у сумі валового прибутку
Коефіцієнт оподаткування виручки	Питома вага податкових платежів, що сплачуються з виручки (ПДВ, акцизний податок), у загальній сумі виручки від реалізації
Коефіцієнт оподаткування експортних операцій	Визначає питому вагу митних платежів у виручці від реалізованої на експорт продукції
<i>Спеціальні показники ефективності оподаткування</i>	
Коефіцієнт пільгового оподаткування	Визначає ефективність використання підприємством передбачених законодавством податкових пільг. Розраховується відношенням загального розміру податкових пільг до суми податкових пільг та планових податкових платежів
Коефіцієнт ефективності використання податкових пільг	Визначається відношенням використаних податкових пільг до виручки (чистого прибутку, валового доходу)

Джерело: узагальнено авторами на основі [5–7]

Аналіз розглянутих груп показників податкового навантаження дає можливість оцінити вплив механізму оподаткування на фінансові результати діяльності підприємства, визначити податковий потенціал, порівняти податкове навантаження підприємств у різних галузях економіки, зокрема на промислових підприємствах.

Отже, фіскальна ефективність ПДВ на пряму залежить від ефективності оподаткування на рівні суб'єктів господарювання та передбачає при цьому створення оптимальних умов для розвитку підприємства і нарощування власного капіталу. Такий підхід сприятиме реалізації таких цілей:

- для держави – збільшення доходів державного бюджету за рахунок розширення податкової бази та скорочення обсягів тіньової економіки;
- для суб'єктів господарювання – оптимізації співвідношення між обсягами отриманої виручки та сумою податкових платежів, покращенню умов для здійснення підприємницької діяльності, гармонізації відносин між державою та суб'єктами господарювання.

Негативною стороною цього бачення є фактор часу, тобто створюючи оптимальні умови для ведення бізнесу, фіскальний ефект в перші роки буде найменший, проте в подальшому забезпечить значні надходження до бюджету.

Висновки. В Україні ПДВ є основним бюджетотворюючим податком. На відміну від країн ЄС, де основні надходження забезпечуються податком з доходів фізичних осіб, в Україні цей податок стоїть на першому місці за його фіскальним значенням. З метою одержання позитивних наслідків як для держави, так і для платників податків, реформування ПДВ має бути економічно обґрунтоване та підтверджуватися прогнозом соціальних наслідків.

Зважаючи на вище викладене, важливо удосконалювати систему адміністрування ПДВ, переглянути законодавчу базу та всіляко сприяти поживленню фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, що розширить діючу базу оподаткування ПДВ та підвищить його фіскальну ефективність, тобто фіскальна ефективність ПДВ на макrorівні залежить від ефективності оподаткування на мікрорівні.

Література: 1. Скрипник А. В., Паянок Т. М. Фіскальна ефективність та можливі шляхи реформування ПДВ в Україні. *Економіка України*. 2008. № 4. С. 29–42. 2. Пислиця А. В. Фіскальна ефективність акцизів: система показників, фактори впливу. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Aprer/2008_4_2/64.pdf. 3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>. 4. Тищук Т. А., Харазішвілі Ю. М. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2011. 96 с. 5. Василевська Г. Практика застосування пільгових податкових преференцій в Україні. *Вісник ТНЕУ*. 2013. № 1. С. 108–121. 6. Гордеева О. В. Оценка эффективности налоговой политики. *Налоги и налогообложение*. 2006. № 10. URL: <http://www.lawmix.ru/bux/78437>. 7. Захарова Н. І., Тараненко В. Є., Хіміч К. І. Критерії оцінювання фіскальної ефективності місцевого оподаткування. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2012. № 2. С. 162–170. 8. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 9. Тренди в динаміці податку на додану вартість у 2011–2016 роках / Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. 2017. 27 с. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/2017-12-13-pdv-trendy.pdf>.

References: 1. Skrypnyk A. V., Paianok T. M. *Fiskalna efektyvnist ta mozhyvi shliakhy reformuvannia PDV v Ukraini* [Fiscal Efficiency and Possible Ways of VAT Reform in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*. 2008. No. 4. P. 29–42. 2. Pyslytsia A. V. *Fiskalna efektyvnist aktsyviz: sistema pokaznykiv, faktory vplyvu*. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Aprer/2008_4_2/64.pdf. 3. *Ofitsiyniy sait Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy*. URL: <http://sfs.gov.ua/>. 4. Tyshchuk T. A., Kharazishvili Yu. M. *Tinova ekonomika v Ukraini: masshtaby ta napriamy podolannia : analit. dop.* Kyiv : NISD, 2011. 96 p. 5. Vasylevska H. *Praktyka zastosuvannia pilhovykh podatkovykh preferentsii v Ukraini* [The Practice of Applying Preferential Tax Preferences in Ukraine]. *Visnyk TNEU*. 2013. No. 1. P. 108–121. 6. Gordeyeva O. V. *Otsenka effektivnosti nalogovoy politiki. Nalogi i nalogoblozheniye*. 2006. No. 10. URL: <http://www.lawmix.ru/bux/78437>. 7. Zakharova N. I., Taranenko V. Ye., Khimich K. I. *Kryterii otsiniuvannia fiskalnoi efektyvnosti mistsevoho opodatkovannia* [Criteria for Assessing the Fiscal Efficiency of Local Taxation]. *Visnyk DDFA. Ekonomichni nauky*. 2012. No. 2. P. 162–170. 8. *Podatkovyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 No. 2755-VI* // *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy» / Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 9. *Trendy v dynamitsi podatku na dodanu vartist u 2011–2016 rokakh / Ofis z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovnii Radi Ukrainy*. 2017. 27 p. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/2017-12-13-pdv-trendy.pdf>.

Інформація про авторів

Осмятченко Володимир Олександрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Національного університету ДФС України (вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна).

Білобровенко Тетяна Володимирівна – старший викладач кафедри аудиту та економічного аналізу Національного університету ДФС України (вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201, Україна).

Інформація об авторах

Осмятченко Владимир Александрович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой бухгалтерского учета Национального университета ГФС Украины (ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина).

Белобровенко Татьяна Владимировна – старший преподаватель кафедры аудита и экономического анализа Национального университета ГФС Украины (ул. Университетская, 31, г. Ирпень, 08201, Украина).

Information about the authors

V. Osmyatchenko – D.Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Accounting, National University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine).

T. Belobrovenko – Senior Teacher of Department of Audit and Economic Analysis, National University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine).

*Стаття надійшла до ред.
18.06.2018 р.*